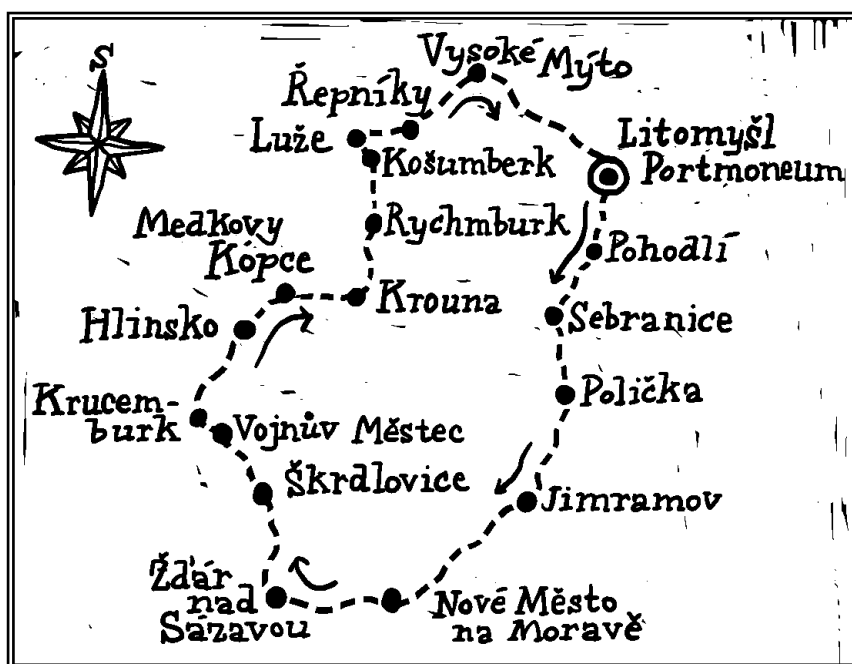

Putování ve stopách Josefa Váchala, Anny Mackové a Josefa Portmana Vysočinou

S čím je dobré počítat

- ubytování si musíte domluvit sami dopředu a uložte si kontakty na všechna ubytování, abyste se mohli domluvit v případě zpoždění
- podívejte se na jízdní řády vlaků
- 3. razítko je umístěno v muzeu, proto by vám 3. den cesty neměl vyjít na pondělí, kdy je zde zavírací den, stejně tak v pondělí je zavřené i Portmoneum (ideálně vyrazit ve čtvrtek, nevhodné v pátek a sobotu)
- nejlépe zajít do Portmonea o den dříve, protože otevíráme až v 9 hodin, což už je na vyjítí docela pozdě, nicméně ještě je reálné vše stihnout, zvláště v létě
- mapu s trasou od nás dostanete pouze prostřednictvím odkazů na web v tomto průvodci a je dobré ji cestou sledovat na telefonu. Kdo nemá chytrý telefon, musí se s tímto handicapem vypořádat.
- cesta je náročná, 3 dny po sobě ujdete pokaždé bezmála 40 km, třetí den 27 km. I když ji podnikáte na vlastní nebezpečí, rozhodně ji nedoporučujeme pro děti, jde opravdu o poměrně náročný sportovní výkon i pro zkušené chodce
- nikdo vás nebude hlídat, jestli trasu dodržujete, svědomí má každý své
- vytiskněte si tohoto průvodce na cestu se všemi užitečnými informacemi – zajímavosti k místům a památkám, které cestou potkáte, jsou v rámečcích, tj. oddělené od popisu trasy

Původce na cestu

Nultý den

zajít do Portmonea – Musea Josefa Váchala v Litomyšli

- zakoupit balíček *Putování po stopách J. Váchala, Anny Mackové a Josefa Portmana Vysočinou* (můžete si zakoupit i publikaci Cestopisák J. Váchala, průvodce vám příslušnou slevu odečte, pokud se úspěšně vrátíte se všemi razítky v poutním pase)
- zapsat se do *Knihy poutníků* – zápisem do knihy podepisujete souhlas, že tyto informace nám o sobě nejen sdělujete, ale můžeme je např. i zveřejnit na internetu, kde počítáme také se zveřejněním soupisu poutníků (vyjma kontaktů), fotografií a zážitků od těch, kteří se budou chtít podělit s ostatními (více se dočtete přímo v knize). Zároveň pro naše potřeby není nutné, abychom znali Vaše přesné jméno, pokud nebudete chtít, stačí uvést přezdívku, stejně tak nechceme adresu, ale pouze obec, odkud pocházíte. Opět, kdo nechce uvést, napíše alespoň okres. Evidovaná data slouží především vám, abyste se poznali, aby vás známí poznali... Pro nás je zajímavé spíše kolik poutníků vyšlo a kolik dorazilo, odkud k nám jezdí nebo kdo byl nejstarší a nejmladší účastník nebo zda se někdo vydal na cestu opakovaně.

ubytovat se v Litomyšli – doporučujeme na to myslet ještě dříve, než přijedete, levných příležitostí není mnoho. Doporučujeme hostel Zámecký pivovar Litomyšl:

<https://www.zamecke-navrsi.cz/cs/m-367-hostel-zamecky-pivovar-litomysl>

První den

z Portmonea v Litomyšli do Jimramova

trasa 38,6 km / 37 km

mapa pro skalní, co nechtějí vynechat Pohodlí <https://mapy.cz/s/3pADe>

mapa přes vesnice o 2 km kratší <https://mapy.cz/s/masahokumo>

popis trasy

Portmoneum–Pohodlí

Od Portmonea zamíříte na náměstí k někdejšímu hotelu Slezák (čp. 77, dnes Dm drogerie), kde byla ubytovaná slečna Macková. Bohužel bylo tak časně ráno zamčeno a Mackové se nepodařilo z hotelu dostat ven. Váchal s Portmanem se rozloučili s rodiči a sestrou Portmana a vyrazili bez Mackové. Nebojte, znovu do Portmonea nemusíte. Naopak nemusíte obcházet domy ani tak, jak ukazuje mapa, cestu si zkrátíte průchodem přímo domem čp. 77, přejdete Loučnou, projdete podchodem pod silnici a kolem autobusového nádraží vyjdete na ulici Dukelskou, která končí garážemi. Tady se dáte vlevo, teprve vyjdete na hlavní silnici (je zde kus chodník), kterou opustíte až na začátku Osíku. Přejdete silnici a pokračujete po staré cestě kolem kapličky, držte se stále vlevo. Po projití zemědělským areálem a lesíkem zahnete doprava a dojdete na asfaltku (dále vlevo), která nás dovede do Pohodlí. V Pohodlí Anna Macková dohonila Váchala a Portmana. Naši aktéři šli z Litomyšle do Pohodlí po silnici (č. 360), kudy dnes jít kvůli hustému provozu nemůžete, cesta je proto vedena přes Osík.

Osík

Kamenný most přes Desinku

15 metrů dlouhý kamenný most u Vesního rybníka je kulturní památkou. Socha sv. Antonína Paduánského pochází z 18. století a autor je neznámý. Autory sochy sv. Václava z roku 1929 jsou J. Vašata a V. Kroupa. Obě plastiky jsou z jemnozrnného pískovce, jejich podstavec pak z hrubozrnného pískovce. Most byl restaurován v roce 1996, sochy již třikrát, a to v roce 1977, 1994, 2000.

Kaplička je barokní věžovitá stavba čtvercového půdorysu a pochází z roku 1876.

Pohodlí

Cestou míjíte zachovalou čtyřbokou **usedlost čp. 22** s klasicistní fasádou s výklenkem a nápisem ve štítě z roku 1870. Uprostřed obce stojí **kaple Nejsvětější Trojice**, **pomník padlých** v první světové válce a **křížek**, poškozený začátkem roku 2019. V domě čp. 62 po pravé straně (dnes kadeřnické potřeby Sapo) se narodil sklářský výtvarník a pedagog **Jaroslav Brychta** (1895–1971).

Pohodlí–Sebranice

Po prohlídce Pohodlí pokračujete po silnici č. 360, jinudy to bohužel nejde. Úsek je bez chodníku jen asi 500 m. Dbejte prosím osobní bezpečnosti. Ze silnice odbočí trasa na polní cestu, hned za tou asfaltovou. Na hranici lesa se dáte vpravo, vede tudy zemědělská cesta, na mapě nevyznačená. Je to mezi body č. 9 a 10 (mapa tudy nenaviguje, cestu nevidí) až k silnici na Trstěnici. Odtud je to trochu složitější, ideálně asi dojít zpět k hlavní silnici a po krajnici nebo poli (podle situace) k odbočce na Sebranice. Silnice vás zavede do obce a dál kolem pramene u kaple sv. Mikuláše na Střítež.

Variantou (viz druhá mapa přes vesnice) je také možnost projít vesnicemi **Osík, Dolní a Horní Újezd**. Původní vedení trasy údolím Jalového potoka se nám neosvědčilo, bývá zde hodně mokro a poutníci si zbytečně zmáčejí boty již na začátku cesty. Lze využít jen v opravdu suchém období.

Sebranice

V části Kaliště míjíte **pomník padlým** a pod kopcem velký **kříž**.

Kostel sv. Mikuláše

Farní kostel je částečně gotický (z doby kolem r. 1400) a částečně renesanční. Zpočátku malý, jednolodní, byl roku 1709 rozšířen postranními kruchtami a předsíní. Věž kostela byla postavena roku 1768 a roku 1771 osazena zvony ze staré zvonice. Dnes jsou tu tři zvony z let 1404, 1540 a 1989.

Kaple sv. Mikuláše

Stojí při levé straně silnice do Stříteže nad pramenem. Původně zde byl jen kříž. K prameni se vztahuje pověst, podle které voda uzdravila zrak jednoho sedláka. Dnes je využívána jako zdroj vody pro koupaliště.

Sebranice–Polička

Po stejné asfaltce lemované křížky a pomníčky dojdete přes obec Střítež až do Poličky. Přejdete koleje a pokračujete až k hlavní silnici č. 34. Najít se lze v centru, v ulici k náměstí je Střelnice, na náměstí doporučujeme Herešovu krčmu nebo Plůtek.

Polička

Polička byla založena jako královské město českým králem Přemyslem Otakarem II. v roce 1265. Nachází se v blízkosti zemské hranice Čech a Moravy. Ve druhé polovině 14. století získala Polička **městské hradby** vysoké 10 m a s nimi i 19 bašt.

Další období prosperity města nastalo až v barokním období. Na náměstí byl umístěn 22 m vysoký **morový sloup** jako dík za ochranu před morem, který se městu vyhnul v roce 1713. Nejspíše vznikl podle návrhu architekta F. M. Kaňky mezi lety 1727 a 1731. Sochy vytvořil J. F. Pacák, jehož díla ozdobila i kašnu. Honosná barokní budova **radnice** pochází z let 1739–1744, vznikla pravděpodobně podle návrhu Františka Maxmiliána Kaňky na místě starší radnice ze 14. století. Od roku 1994 zde sídlí Městské muzeum a galerie.

Barokní podoba Poličky vydržela do požáru roku 1845. Po něm zůstala ve městě necelá 2 % kamenných domů. Stržení v důsledku požáru potkalo také **kostel sv. Jakuba**.

O jeho novogotickou podobu se zasloužili pardubický inženýr Antonín Vach a stavitel František Schmoranz z Chrudimi. Výstavba kostela trvala 12 let a vysvěcen byl v roce 1865. Požár výrazně zbrzdil vývoj města po průmyslové stránce. Díky tomu ale zůstaly do značné míry zachované 1220 m dlouhé **městské hrady**, i když již v první polovině 19. století byly zbořeny všechny 4 brány. V roce 1890 se ve světničce pověžného (strážce proti ohni ve dne i v noci) v kostele sv. Jakuba narodil později světově proslulý hudební skladatel **Bohuslav Martinů**. Ve městě se nachází **Měšťanský pivovar Polička**, s tradicí hlásící se až do r. 1517.

Polička–Jimramov

Pouť Váchala, Portmana a Mackové pokračovala po silnici č. 360. Opět je zde hustý provoz, proto nestojí za to tudy jít. Cestu kopíruje pěkná modrá turistická trasa (Ize i cyklotrasa) přes Šibeniční vrch a osadu Jelínek, odkud je pěkný výhled do krajiny. Dále sejdete do Korouhve. Doporučujeme odbočku ke kostelu se zvonice a geologickou naučnou stezkou. Aktuálně se v Krouně nikde neobčerstvíte. Z Korouhve vyšplháte po modré turistické značce na kopec, odkud jsou opět pěkné výhledy. Pozor na správný směr cesty nad křížkem v bodě č. 16. V terénu se cesta stáčí doleva, turistická však vede rovně přes pole k lesu a lesem potom dolů do Sedliště. Stále jdete po modré a to až do Jimramova. **Ubytování** je v Jimramově aktuálně málo. Hostinec U Slunce, kde naši poutníci Váchal, Macková a Portman pravděpodobně spali, je dnes přestavěný na obytný dům. Asyl jsme ale předjednali v **Chalupě U Klokana** u Morávkových (max. 7+1 přistýlka) čp. 88 (na mapě konec trasy). Zde také dostanete **první razítko** do pasu (Morávkovi bydlí v domě čp. 11 vedle rodného domu J. Karafiáta. Majitelé jsou velmi vstřícní a moc prosíme, chovejte se tak, aby naše spolupráce nebyla narušena. Kontakt: Jana Morávková – moravkovajana78@seznam.cz, 737 377 117, <http://chalupauklokana.cz/> V sousedství je obchod s potravinami, kde můžete doplnit zásoby na druhý den, výhodou je i brzká otevírací doba od 6,30 hodin. Pokud je obsazeno, poslouží dobře také ubytování na radnici čp. 39. V pokoji je sprcha a WC, lednice a konvice, pro pokoje je společná malá kuchyňka. Kontakt: paní Procházková, mestys@jimramov.cz, 604 888 933. Skvělá je kavárna Kovářova kobyla, má však jen do 18 hodin. Do 20 hodin má otevřeno bistro uprostřed náměstí.

Při odchodu z Poličky projdete **Libohájem**, založeným v roce 1815 a v roce 1892 rozšířeným. Nachází se zde **pomník Mistra Jana Husa** z roku 1921 s reliéfem od místního sochaře V. E. Šaffa. O kus dál stojí **kaplička P. Marie** z počátku 19. století střežící pramen, v minulosti využívaný pro nedaleké lázně.

Šibeniční vrch míval popraviště na svém vrcholu. Vy cestou projdete kolem kříže, který je historicky nepodloženým místem posledního rozloučení s odsouzeným. Stará lipová alej lemovala původní cestu do Korouhve a vedla přes osadu Jelínek.

Osada Jelínek

Ve stoupání k osadě Jelínek míjíte **křížovou cestu** z keramických kachlů z roku 2015 od poličské autorky Marie Klimešová. Křížová cesta byla požehnána při oslavách 750. výročí od založení města Poličky. Končí u **kapličky**, kterou podle pověsti nechaly postavit dvě vdovy po důstojnících, kteří zde padli snad během třicetileté války (1618–1648). V kapličce se nacházel vyrytý letopočet 1717. V roce 1880 ji místní rozbořili, protože se rozpadala klenba a roku 1889 postavili novou. Původní inventář byl rozkraden. Marie Klimešová sem roku 2007 zhotovila oltářní kachle.

Korouhev

V obci najdete zachovanou celou řadu roubených usedlostí. Po pravé straně cesty u čp. 136 na vás shlíží **socha sv. Jana Nepomuckého**, „průvodce“ váchalovským vysočinským putováním. Doporučujeme odbočku ke kostelu, kde se nachází i zvonice a naučná geologická stezka. **Kostel sv. Petra a Pavla** je pokládán za jeden z nejstarších kostelů v regionu. Jeho vznik se datuje kolem roku 1050. Původně stála na hřbitově gotická kaple, ke které byla později přistavěna jednoduchá zděná loď s kulatými okny a dřevěným stropem. První větší oprava proběhla v roce 1616. Jednou

z nejcennějších památek v kostele je tzv. sanktuárium – výklenek ve zdi za hlavním oltářem. Pod barokní kazatelnou stojí dnes křtitelnice z roku 1847. Svoji dnešní podobu získal kostel v roce 1908 zásluhou kanovníka Minaříka z daru profesora Františka Michla. Při této opravě byla na severní straně kostela vybudována kaple sv. Františka s hrobkou, kde byl profesor MUDr. František Michl (1850–1900), rodák z Korouhve a jeden z nejlepších pražských chirurgů, pohřben. Jiný rodák, Otakar Brož, namaloval novou křížovou cestu a o výzdobu kostela se postaral akademický malíř Antonín Hasler z Prahy, žák Mikoláše Alše a přítel Františka Michla.

Na hřbitově se nachází hranolová **zvonice** ze 17. století, čtyřboká zděná stavba s dřevěným zvonovým patrem a střechou krytou šindelem. Na okapní římsě se zachovaly malby ze 17. století. Obranný význam stavby dokládají střílnová okénka v přízemí a patře. Na zvonici bylo zavěšeno postupně celkem osm zvonů. Nejstarší z nich je z roku 1532 a dodnes slouží svému účelu. Druhou stavbou na hřbitově je **kostnice**, ve které se nachází oltář z lebek a kostí.

Sedliště

Kaple sv. Václava pochází z roku 1852. Nad vchodem je umístěna pamětní deska se jmény padlých v 1. světové válce.

Jimramov

Jimramov je městys rozkládající se po obou stranách historické zemské hranice Čech a Moravy, kterou tvořila řeka Svratka. Historické jádro je městskou památkovou zónou. Jimramovu se také přezdívá „*Merán Vysočiny*“.

Zámek

Původně dvoukřídlý renesanční zámek nechal v 16. století postavit Pavel Katharýn z Katharu. O dvě století později k němu nechali Walldorfové přistavět třetí barokní křídlo s arkádovými ochozy. Tím spojili zámek krytou chodbou se sousedním kostelem.

Poslední úprava proběhla za Belcrediů, kdy přistavěli klasicistní západní trakt. Fasády zámku jsou převážně klasicistní. Uprostřed nádvoří je umístěna kašna z roku 1809 a na stěně západního křídla sluneční hodiny z roku 1798.

V letech 1953 až 1998 zde bylo učiliště. Nyní je zámek v majetku rodiny Belcredi a není přístupný veřejnosti.

Kostel P. Marie

Kostel je zmiňovaný roku 1361. Současná podoba je výsledkem barokní přestavby v letech 1707–1715. Za pozornost stojí i **stará škola** pod kostelem čp. 75, s roubeným bokem domu, která je sice kulturní památkou, ale chátrá.

Evangelický kostel

Kostel nesoucí rysy raného klasicismu. V letech 1883–1884 byla přistavěna věž v empírovém slohu. Roku 1986 proběhla generální rekonstrukce.

Bývalý kostel sv. Matouše

Kostel byl postaven v roce 1768 a v roce 1791 z popudu císaře Josefa II. zrušen pro nadbytečnost a přestavěn na chudinské byty. K obytným účelům slouží dodnes.

Christianeum

Bývalý klášter byl postaven v letech 1885–1889 hrabětem Belcredi na počest jeho choti Kristiny hraběnky Nosticové a nazván „*Christianeum*“. Dříve zde působil řád školních sester, který provozoval dětskou opatrovnu a školu ručních prací pro dívky odrostlé obecné škole.

Socha sv. Jana Nepomuckého

Barokní socha sv. Jana Nepomuckého pochází pravděpodobně z roku 1712. Nechala ji vytvořit Marie Anna z Nübern. Na podstavci se nachází erby Bornstettů a Nübernů a také latinský nápis. Velká písmena představují letopočet 1712, který je buď rokem příchodu Nübernů na jimramovské panství, nebo rokem zhotovení sochy. Socha je považována za jednu z nejstarších v bývalém novoměstském okrese. Původně stávala před zámekem, později před kostelem a nyní je před Síní rodáků.

Síň rodáků v Jimramově na Vysočině

Na náměstí sídlí muzeum a výstavní síň v budově tzv. Horní školy. Můžete si prohlédnout stálou expozici Broučků od Jiřího Trnky, expozici Život na Vysočině s betlémem a expozici Život a dílo Jana Karafiáta.

Hrobka rodiny Belcredi

Hrobka majitelů zámku byla postavena v novogotickém stylu v roce 1868. Rakve jsou umístěny podél stěn a nad nimi jsou erby se jmény zemřelých.

Park Bludník

Původně zámecký park v anglickém stylu z období kolem roku 1800. Dodnes se dochovaly stromy z původního arboreta, největší smrk z roku 1848 byl po zásahu bleskem v roce 2006 skácen.

Rodáci

V Jimramově se narodil v čp. 10 **Jan Karafiát**, autor Broučků a U Slunce **Karel Slavíček** (1678–1735, Peking), katolický kněz, jezuita, misionář v Číně, matematik, astronom, hudebník a první český, resp. moravský sinolog. Rodný dům spisovatelů **bratří Mrštíků** je v Borovnické ulici čp. 156. Vzpomeňte alespoň na jejich Maryšu. Dům byl postaven v roce 1802 na skalnatém ostrohu nad soutokem Svratky s Fryšávkou. Zde podle pověsti stávala jimramovská tvrz pánů z Pernštejna. Ve skále pod domem byla v roce 1927 osazena pamětní deska Aloisi a Vilému Mrštíkovým, zhotovená akademickým sochařem Juliem Pelikánem.

Druhý den

z Jimramova do Škrdlovic

trasa 35 km

(22 km po modré do Nového Města a 13 km ze Žďáru do Škrdlovic)

mapa Jimramov – Nové Město na Moravě <https://mapy.cz/s/3pACY>

mapa Žďár nad Sázavou – Škrdlovice <https://mapy.cz/s/3pAD9>

popis trasy

Jimramov – Nové Město na Moravě

I dnes pouze kopírujete původní cestu Váchala, Mackové a Portmana, neboť po rušné silnici není radno chodit. Z jimramovského náměstíčka se vydáte po modré směrem kábla Prosíčka. Tu krásu prostě musíte vidět! V osadě Javorek je možnost občerstvení v Hospůdce u Trakaře. I když otevírají později, samoobslužný bar je možné využít i dopoledne (<https://www.hospudkautrakare.cz/>). Odtud jděte dále po modré až na zříceninu hradu Štarkov. Dovolili jsme si v mapě vyznačit bod č. 3, kde jsme – zabráni v hovor a fotografující každou houbu u cesty – pokračovali dál po pěkné cestě a nevšimli si odbočky turistické trasy... ztráta času byla značná, co vám budeme povídat, podívali jsme se i do Věcova.☺

Držte se tedy ze Štarkova modré až do Odrance. Novinkou je zde samoobslužný bar na okraji obce, kousíček od naší trasy (odbočte vpravo, jakmile vyjdete na asfaltovou cestu). V Odrance se napojíte na žlutou turistickou značku a krásnou krajinou dojdete přes Studnici až do Maršovic. V Maršovické rychtě dobře vaří, stejně jako U Dvou koček v Novém Městě, kam žlutá značka vede.

Minete nádraží a projdete se do města, abyste obdivovali sgrafita Karla Němce (rodáka, grafika, malíře a hlavně přítele Josefa Váchala), podívali se na Panský dům, kde naše trojice obědvala, a zastavili se u Němcova domu. Kromě toho můžeme doporučit Horácké muzeum, kde je v expozici věnovaný prostor Karlu Němcovi. Poté se vrátíte na nádraží a vlakem se svezete do Žďáru nad Sázavou. Tak rádi jste vlakem dlouho nejeli!

Dojít se dá také na zastávku – N. M. na Moravě- zastávka. Využít lze i autobus z nádraží pod náměstím, jezdí častěji a kopíruje trasu vlaku. Časově stejně je cesta dlouhá.

Prosíčka

Mohutná rulová **skála** vysoká 17 metrů a dlouhá 55 metrů je přírodní památka. Byla vypreparována při mrazovém zvětrávání v pleistocénu, jeho působením vzniklo i rozsáhlé kamenné moře na svahu pod skálou.

S nadmořskou výškou až 740 m. n. m. je Prosíčka nejvyšším bodem v okolí Jimramova a nabízí krásný rozhled. Ve 20. letech 20. století byly pro usnadnění výstupu vytvořeny schody opatřené lanovým zábradlím. Na vrcholu se odnepaměti nachází **dřevěný kříž**, ten současný z roku 2002 je od řezbáře Jana Urbana.

Štarkov

Zříceninu hradu naleznete na stejnojmenném skalnatém vrcholu. Hrad byl založen koncem 14. století, ale již v 15. století je uváděn jako opuštěný. Do dnešních dnů se dochovaly zbytky obranného příkopu a základy zdí hradeb, věží a dalších staveb a dokonce i branka v úzké skalní průrvě.

Štarkov je také přírodní památka. **Skalní útvary** jsou tvořené rulou a svou podobu dostaly při mrazovém zvětrávání ve starších čtvrtohorách. Nejvyšší mají až 20 metrů. Od skal vybíhá dlouhý balvanový proud.

Nacházíte se zde na nejvyšším místě Putování – 789 m. n. m.

Bohdalec

Vrchol Bohdalec patří k dominantám východní části Žďárských vrchů, jeho nadmořská výška je 801 m. n. m, ale turistická trasa vede jen v 788 m. n. m.

Odranec

Na návsi u nádrže zaujme před čp. 11 **pomník partyzána M. V. Barjačného** psaný azbukou. Dne 11. června 1619 spadly do obce a jejího blízkého okolí tři meteority. Ty byly poté vykopané a předané majiteli novoměstského panství Vilému Dubskému z Třebomyslic. V pozdější době se však ztratily. O této události vznikla dobová reportáž a kramářská píseň. Do dnešních dnů ji ve vsi připomíná **dřevěný obrázek** umístěný na stromě na konci obce u silnice na Kuklík.

V místní části Chalupy (mimo trasu) se nachází **památný strom** javor klen. Obvod kmene je 490 cm, výška 24 m a odhadované stáří 280 let.

Maršovice

Maršovská rychta je od roku 1958 chráněna jako kulturní památka. První písemná zmínka o tehdy renesanční rychtě pochází z roku 1550, kdy ji rychtář Michal prodal synu Janovi. Další zprávy z let 1664 a 1671 uvádějí rychtu jako značně zanedbanou. Prošla řadou úprav - barokní přestavbou, v 19. století přestavbou v duchu empíru a později i klasicismu. Od roku 1960 slouží jako hotel. Část dětství zde prožili sourozenci **Kříčkovi** – Jaroslav (hudební skladatel), Petr (básník) a Pavla (spisovatelka). Pro svoji babičku, která na rychtě žila, složili bratři písničku *Bábinčin maršovský valčík*.

Nové Město na Moravě

Nové Město na Moravě bylo založeno okolo roku 1250 Bočkem z Obřan, zakladatelem

cisterciáckého kláštera ve Žďáře nad Sázavou. Největšího rozkvětu dosáhlo v době renesance za pánů z Pernštejna. Památky jsou seřazeny tak, jak je míváte cestou.

Renesanční zámek

Zámek nechal v roce 1589 postavit Vilém Dubský z Třebomyslic. Dnešní podoba je výsledkem pozdějších úprav v duchu baroka a novorenesance v roce 1874. V současnosti prostory využívá Horácká galerie. Uvidíte zde díla nejvýznamnějších umělců regionu J. Myslbeka, V. Štursy, V. Makovského, L. Martínka i kolekci hutního skla z 60. a 70. let 20. století ze sklárny ve Škrdlovicích.

Kašna se sloupem a sv. Annou

Nejstarší sochařská výzdoba na kašně je sv. Anna s Pannou Marií. Byla pořízena roku 1727 na památku požáru a z vděčnosti uchránění před morem. Postavy na podstavci sloupu představují svěťce Jana Nepomuckého, Karla Boromejského, Jana Sarkandra a Šebestiána. Na mladší původ i autora upozorňuje signatura umístěná u poslední sochy – Karel Dvořák v Praze 1875. Svatou Annu nahradila roku 1992 kopie a její originál se nachází v Horácké galerii.

Rodný dům sochaře Jana Štursy

Akademický sochař (1880–1925) se narodil v čp. 122 na Vratislavově náměstí. Absolvoval u prof. Josefa Václava Myslbeka. Ten si ho vybral jako svého nástupce. Štursa se stal zakladatelem moderního českého sochařství. Na rodném domě je umístěna pamětní deska s bustou od sochaře Václava Žaluda.

V Novém Městě jsou na Vratislavově náměstí instalována díla: protiválečná plastika Raněný (1920–1921, před Štursovým rodným domem), busta T. G. Masaryka (před budovou I. základní školy), Pomník padlým vojínům v I. světové válce (1915–1918, před Horáckou galerií), reliéf Salvator mundi – Spasitel světa (průčelí lékárny, čp. 119), na Palackého náměstí jsou umístěny sochy František Palacký (1902) a na kašně Píseň hor (1905, originál v Horáckém muzeu, na kašně kopie zhotovená pod vedením Vincence Makovského).

Kostel sv. Kunhuty

Kostel je nejstarší architektonickou památkou města. Nejstarší částí svatyně je gotický presbytář ze 14. století, chrámová loď pochází až z 15. století. Roku 1499 byla přistavěna nová zvonice, přeměněná roku 1592 na věž. Kostel zaujme především hodnotnou sgrafitovou výzdobou fasády z let 1928–1929 od Karla Němce.

Za kostelem se nachází pískovcová **socha sv. Jana Nepomuckého** z roku 1764.

Kašna se sochou Vratislava z Pernštejna

Autorem je pražský sochař Karel Dvořák, práce provedl kameník z Poličky Jan Eigl. Kamenná kašna byla postavena na místo dřevěné v roce 1870. Socha představuje majitele novoměstského panství Vratislava z Pernštejna, který drží v ruce svitek výsad města, jež roku 1580 udělil Novému Městě. Plastika byla vytvořena na zakázku obecního výboru roku 1871 a o rok později osazena na kašně. Nápis na podstavci sochy připomíná nejen autora, ale i restaurování Janem Štursou roku 1902.

Hotel Panský dům

Proti kašně se nachází hotel Panský dům čp. 7, kde patrně Váchal, Macková a Portman obědvali. Fasádu domu vyzdobil v roce 1923 sgrafitem *Pijáctví* Karel Němec a v roce 1931 přidal *Ke chvále Baccha*.

Rodný dům Vincence Makovského

Rodný dům sochaře Vincence Makovského (1900–1966) čp. 11 na Vratislavově náměstí nese desku a bustu od umělcova žáka Miloše Axmana. Z Makovského děl připomeňme např. Aloise Jiráska v Litomyšli, maršála Malinovského a pomník Rudé armády v Brně nebo heraldického Iva na Pražském

hradě.

Kolem **Horáckého muzea a kašny Píseň hor** (viz Štursa) projdete do Žďárské ulice, kde v čp. 40 bydlel Karel Němec.

Rodný dům Karla Němce

Na domě se nachází pamětní deska, připomínající, že se zde narodil malíř a grafik Karel Němec (1879–1960). Studoval v Praze na soukromé malířské škole prof. Kalvody, kde se seznámil s Josefem Váchalem, a poté na Akademii výtvarných umění, kterou však nemohl dokončit. Němec maloval olejomalby, vytvářel perokresby, grafiku, dřevoryty, linoryty, exlibris, knižní ilustrace a sgrafita. Při své cestě do Nového Města měl Váchal s Němcem předem domluvené, že se za ním zastaví. V Novém Městě na Vratislavově náměstí vyzdobil sgrafity fasádu a interiér kostela sv. Kunhuty, hotel Panský dům a Horácké muzeum (městský znak).

Žďár nad Sázavou – Škrdlovice

Z nádraží se vydáte do centra města přes dva kruhové objezdy až na náměstí Republiky. Stejnou cestou pospíchal do lékárny v tehdejší čp. 144 i Josef Portman se svými společníky, aby si koupil lék na své potíže způsobené salámem. Než se držet hlavní silnice, je opět příjemnější hlavní cestu, kudy Váchal s přáteli jistě šel, kopírovat.

Sejdete kolem tvrze, kde sídlí muzeum, k mostu přes Sázavu. Už z náměstí sledujete červenou turistickou značku, která vede kolem řeky a vyústí u zámku u barokního mostu s plastikami. Pokračujete po červené až k Dolnímu hřbitovu a odbočíte na Polničku, kam dojdete po asfaltové silnici. Jinou variantou je neodbočovat z cyklostezky k zámku, ale držet se jí až do Polničky, odkud obě trasy pokračují až na hráz Velkého Dářka. Cestou míjíte po levé ruce nádrž Pilskou, kde se Macková s Portmanem vykoupli. Je zde možnost občerstvení, stejně jako v restauraci Polnička o pár kilometrů dál. Z hráze Dářka vás dovede žlutá značka k cíli před vytoužený chlastinec, totiž Hospůdku pod Čertákem, v dobách Váchala Šilhánkův hostinec. Zde se ubytujete, ale hospoda už bohužel několik let nefunguje. Při ubytování informujte paní, že byste rádi i **druhé razítko** do pasu. V obci funguje restaurace U Hrocha, Vysočina a Velké Dářko. Na všech místech se lze také v případě zájmu ubytovat. **Ubytování** – přímo za hospůdkou <https://www.skrdlovice-certak.cz/> nebo o kus dále <https://www.velkedarko.cz/> Ráno dokoupíte zásoby v místním obchodě, má otevřeno od 6,30 a v neděli od 8 hodin.

Žďár nad Sázavou

Pomníky padlým v parku

Cestou od nádraží procházíte parkem, kde po pravé ruce máte **pomník obětem 1. světové války** z roku 1921 od Julia Pelikána. V době 2. světové války musely být odstraněny vlastenecké nápisy i citát J. A. Komenského. Po levé straně se **nachází památník obětem 2. světové války** z roku 1947 a **pomník vojákům Rudé armády** se sochou ruského vojáka s kulometem. Sochu vytvořil v roce 1955 Konrád Babraj. Žďárští občané sochu nazývají Ivan.

Morový sloup

Na náměstí Republiky stojí barokní morový sloup z roku 1706 od Jakuba Steinhubla.

Radnice čp. 294 na náměstí Republiky

Radnici místní postavili zřejmě na konci 16. nebo začátkem 17. století. Ve druhé polovině 18. století ji přestavěli a tento vzhled si budova zachovala dodnes. Věž s hodinami zničil požár roku 1864 a po něm už nebyla obnovena. V roce 1839 přistavěli k radnici věznici s bytem profouso (správce věznice). V roce 2014 vznikla nová **kašna** od Jiřího Plieštika, zdobená pěti rytinami symbolizujícími prameny řek z Vysočiny. Ve stejném roce byla na fasádu radnice ukotvena zvonkohra.

Farní kostel sv. Prokopa

První zmínka o kostele je z roku 1391. V letech 1521–1560 byl přestavěn v pozdně gotickém slohu. Z vnitřního zařízení se zachovala pozdně gotická plastika Madony s dítětem z druhé poloviny 15. století a barokní obraz sv. Prokopa s prokopskou legendou, který býval na hlavním oltáři. Obraz maloval roku 1778 kutnohorský malíř K. Kautsch.

Vedle kostela stojí **kaple sv. Barbory** z roku 1729.

Tvrz čp. 276

Jedna z nejstarších budov ve městě byla postavena ve 14. nebo 15. století nedaleko brodu přes řeku. Prvním doloženým vlastníkem byl rychtář Hanuš (rychtářem 1446–1476). Zachovala se v pozdně gotické přestavbě s barokní střechou a je v ní muzeum.

Barokní most

Most vznikl za opata Bernarda Henneta. Chronogramy na osmi sochách světců určují dobu vzniku. Na sedmi vychází letopočet 1761 a na jedné (sv. Metoděj) 1766. Autor plastik není známý. Na jedné straně mostu jsou sochy sv. Benedikta, sv. Mikuláše, sv. Jana a sv. Cyrila, na druhé pak sv. Bernarda, sv. Vojtěcha, sv. Pavla a sv. Metoděje. U každé sochy světce je na podstavci komentář, objasňující volbu jednotlivých postav. Při rekonstrukci v roce 2008 byly originály soch sejmuty a přestěhovány na Dolní hřbitov a nahrazeny kopiemi.

Zámek

Po zániku cisterciáckého kláštera v roce 1784 se areál transformoval na zámek s hospodářským zázemím. Areál byl původně gotický, barokně upravený Janem Santini Aichelem.

V současnosti je zde několik muzeálních a výstavných expozic. Zámek patří rodu Kinských.

Nad zámkem se na Zelené hoře tyčí poutní **kostel sv. Jana Nepomuckého** od Jana Santiniho, památka UNESCO.

Dolní hřbitov

Roku 1709 vznikl nedaleko kláštera hřbitov se třemi eliptickými kaplemi. Trojúhelníkový půdorys měl symbolizovat Nejsvětější Trojici. Za opata Henneta však přístavba čtvrté kaple tuto symboliku porušila. Uprostřed hřbitova je socha Anděla Posledního soudu od Řehoře Thényho. V kaplích stávaly dřevěné plastiky. Hřbitov je považován za nejstarší známý doklad spolupráce Santiniho s opatem Vejmluvou.

Škrdlovice

Sochy od Michala Olšiaka

Na hrázi Velkého Dářka a u hotelu U Hrocha můžete vidět betonové sochy žďárského rodáka Michala Olšiaka (*1978). Více zde <https://www.zdarns.cz/cestovni-ruch/sochy-michala-olsiaka>

Kaple sv. Cyrila a Metoděje

Postavená v letech 1997–1999 podle projektu architekta Mojmíra Kyselky. Autorem návrhu vitráže a interiéru je akademický malíř Jaroslav Matouš. Stavba asociuje rozevřenou knihu jako symbol vzdělanosti a písma. Rozpolcená věž představuje věrozvěsty Cyrila a Metoděje.

Památná lípa

15 m vysoký dutý kmen lípy velkolisté má v prsní výšce obvod 650 cm. Lípa stojí v nejstarší části obce u čp. 13, při pravděpodobné trase Libické stezky, nejstarší spojnice mezi Prahou a Brnem, nazývané též knížecí. K lípě se váže pověst o uhlíři Skrlovi, který měl tuto lípu zasadit při založení obce. Kronika hovoří o lípě v roce 1930 jako o odumírající, neboť blesk jí srazil korunu. Dnes má nasazen nový vrch a kmenovou dutinou rostou vnitřní kořeny, což svědčí o tom, že se má k světu.

Třetí den

ze Škrdlovic do Rychmburku

trasa 35 km / 39,5 km

(34,5 km po červené a modré nebo 35,5 km kolem Dářka do Krouny, + 4 km z nádraží na ubytování, pokud budete spát v Šilinkově dole, nebo + 500 m, pokud budete spát ve Skutči)

mapa Škrdlovce – Krouna <https://mapy.cz/s/3pADq>

mapa Předhradí (Rychmburk) – Šilinkův důl <https://mapy.cz/s/3pxJS>

popis trasy

Škrdlovce–Hlinsko

Ze Škrdlovce nabízíme dvě varianty cest. Než ale vyrazíte, můžete se zajít podívat na místní památnou lípu nebo nakoupit zásoby ve vedlejším obchodě, případně jako my, obojí. Do Vojnova Městce lze jít po červené turistické a pod Čertákem (vrchem Tisůvka) odbočit doleva na modrou značku, která vede lesem až do Vojnova Městce. Druhá trasa (na mapě neznačená) vás dovede po žluté zpět na hráz Velkého Dářka a dále po modré obejdete celou nádrž. Příjemná cesta po rovině vede do Radostína, odkud pokračujete po silnici z kopce kolem Malého Dářka do Vojnova Městce. Tato varianta je o 1 km delší, ale není malých lidí, jen malých cílů! Obě cesty jsou pěkné.

Ve Vojnově Městci je možnost občerstvení v pohostinství Milana Drdly, případně jsou zde potraviny, otevřené denně vyjma neděle.

Po modré značce, vedoucí po asfaltce, dojdete až do Krucemburku. Na náměstí je síň věnovaná Janu Zrzavému. Občerstvení zde chybí. Po cestě zamávejte Janu Nepomuckému a zastavte se u hrobu malíře Zrzavého, najdete ho snadno. Ze hřbitova vyjděte horní brankou a pokračujte po červené cestě K. H. Borovského přes Chlum a Studnici. Žlutá značka pokračuje po silnici až na vrchol kopce, kde stojí pomník Patronů země české a je odsud daleký výhled.

Po žluté dojdete až do Hlinska. Tady získáte **třetí razítko** na pokladně Městského muzea a galerie Hlinsko v Havlíčkově ulici čp. 614 (bod č. 5 na mapě, budova na levé straně silnice, ne bývalá synagoga na pravé straně). Otevírací dobu odpoledne mezi 13. a 16. hodinou byste měli pohodlně stihnout <http://www.mmghlinsko.cz/home/info/>. Váchal, Macková a Portman obědvali v čp. 200 na Tylově náměstí, kde dnes již hotel není. K jídlu doporučujeme Penzion U Tvrze ve stejnojmenné ulici pod náměstím.

Velké Dářko

Velké Dářko je největší rybník Českomoravské vrchoviny, někdy se mu také říká „*Moře Vysočiny*“. Rybník má rozlohu 206 ha a je dosti mělký - maximum 4 m, průměrná hloubka 1,5 m. Rybník byl založen v 15. století za účelem zadržování vody na pohon hamrů, pil a mlýnů na horním toku Sázavy. Dnes je rekreační oblastí. Okolo vede naučná stezka, která prochází dvěma národními přírodními rezervacemi, Dářkem a Radostínským rašeliništěm, připomínajícími svým vzhledem severskou tajgu.

Radostín

Sem se dostanete, jen pokud jste volili cestu kolem Dářka. U rybníka na návsi byla v letech 2003–2006 postavena podle návrhu architekta Petra Kučery **kaple sv. Rozálie**.

Vojnův Městec

Vojnův Městec patří mezi nejstarší české osady, které vznikly na pomezí Čech a Moravy v první vlně kolonizace zdejších hvozdů podél Libické stezky. Za zakladatele se považuje žďárský cisterciácký klášter, první zmínka o obci se datuje k roku 1293.

Při příchodu do obce míjíte po levé **straně hřbitovní kapli sv. Antonína** z roku 1885. Na návsi stojí barokní dům - **Němečkův hostinec** čp. 8, z první poloviny 18. století. Sloužil jako rychta i soudní síň. V patře se nacházely pokoje k ubytování mnichů, kteří přijížděli k soudům, v přízemí bývala krčma hostinského Němečka. Dnes patří mezi jednu z nejzajímavějších staveb v okolí. Údajně dům navrhl Jan Blažej Santini. Další zajímavostí je pro nás **socha sv. Jana Nepomuckého**, snad z roku 1723. Obec opustíte cestou kolem **kostela sv. Ondřeje** ze 14. století. Jeho současná podoba je výsledkem přestavby provedené v 90. letech 18. století. Ve věži jsou umístěny zvony z let 1505 a 1536.

Krucemburk

Na náměstí se nachází **socha sv. Jana Nepomuckého** z počátku 18. století a **pomník padlým v první a druhé světové válce**. V domě čp. 13 se nachází **Pamětní síň Jana Zrzavého**, otevřená v roce 2002. Na hřbitově najdete **hrob malíře Jana Zrzavého** (1890–1977). Jezdil sem k dědečkovi do hostince Na Špici. Na vlastní přání byl malíř pochován zde v Krucemburku. V letech 1910–1912 působil v umělecké skupině Sursum spolu s Josefem Váchalem a účastnil se s ním v Praze i okultních seancí. Náhrobek ve stylu bretaňských pomníků vytvořil původně pro svou matku a bratra na hrob do Čáslavi. Spolu s náhrobkem sem přenesli i jejich ostatky.

Za zmínku stojí i **kostel sv. Mikuláše**. Sakristie a spodní část věže pocházejí ze 13. století a jsou postavené v románském slohu. V 15. století bylo vybudováno kněžiště a loď kostela v gotickém slohu a v roce 1697 proběhla barokní přestavba lodi.

Nad Krucemburkem vztyčili roku 1778 z podnětu faráře J. Vrby **tři kříže** „na oslavu života a paměť krucemburských obyvatel a slávu městečka“. U cesty nad třemi kříži naleznete žulový **pomník** označující místo, kde byl roku 1926 zavražděn místní katolický farář Antonín Rohlík.

Studnice

Nad obcí se nachází novodobý **pomník patronů země české** se jmény sv. Zdislavy, sv. Antonína a sv. Jana Nepomuckého. Pomník slouží také jako milník (zde spíše „kilometrovník“).

Hlinsko

Název města je odvozen od pověsti, podle níž na území bohatém na ložiska znamenitého jílu založili město hrncíři. První zmínky o Hlinsku sahají až do 14. století, kdy zde stávala hrncířská osada, jejíž vznik se datuje do 11. století.

V Hlinsku se nachází mnoho zachovalých lidových staveb. Přímo ve středu města můžete navštívit památkovou rezervaci Betlém, ale během putování to určitě nestihnete. Kde se ale musíte zastavit kvůli razítku je **Městské muzeum a galerie Hlinsko**. Hlinecké muzeum vzniklo roku 1874 a patří k nejstarším v Čechách. Dále projdete přes náměstí s radnicí. **Radnice** byla postavena v roce 1598, přestavěna v letech 1788–1792. Do dnešní podoby byla upravena v roce 1850. **Tvrz** (v boční ulici vpravo) je považována za nejstarší hlineckou stavbu. První písemné zmínky pochází z roku 1413. Od roku 1547 sloužila nějaký čas jako královská celnice. V roce 1874 zde našli 400 českých grošů z období Václava III. Na Tylově náměstí se nezapomeňte podívat na bývalý hotel **U Zlatého lva** čp. 200, kde obědvali Váchal s Mackovou a Portmanem.

V Resslerově ulici budete míjet **pivovar Rychtář**, založený až v roce 1912.

Hlinsko–Krouna

Z Hlinska vyjdete po žluté turistické značce. Za pivovarem Rychtář nezapomenete odbočit vlevo a dojdete až na rozcestí pod Ratajskými rybníky, odkud pokračujete po zelené na Medkovy Kopce. Naše trojice poutníků šla samozřejmě opět po hlavní silnici.

U značky č. 10 zelenou značku opustíte, odbočíte doprava a po silnici přes Pláňavy dojdete do Dědové. Je tu možnost také odbočit na Čertovinu a občerstvit se.

Cestou budete lámat stý kilometr naší trasy. V Dědové přejdete silnici a sledujete červenou (nikoli žlutou) turistickou značku až do Krouny. U bodu č. 12 červenou značku opustíte, zavedla by vás na stanici Krouna zastávka, nikoli na původní nádraží, odkud vlakem pokračoval Váchal se spolupoutníky. Odjezd vlaku si dopředu zjistěte, pokud ho nestihnete, čeká vás dalších 7 km po silnici přes Otradov a Miřetín. Je to však jen o 3 km dál, než když se svezete vlakem do Předhradí, takže pokud vám nevyjde stopování Váchala, Mackové a Portmana po železnici, nejedná se o žádnou tragédii.

Ratajské rybníky

Ratajské rybníky jsou chráněné jako přírodní památka od roku 1990. Předmětem ochrany se stala soustava rybníků s břehovými porosty a okolními zachovalými rašelinnými loukami s výskytem chráněných a ohrožených druhů rostlin. Daří se zde orchideji kruštíku bahennímu, tolíji bahenní, vachtě trojlisté, hořci hořepníku. Bylo zaznamenáno 390 druhů motýlů, rozmnožují se tady obojživelníci a hnízdí početné ptactvo, například bekasina otavní, linduška luční nebo cvrčilka říční.

Dědová

První zmínka o obci pochází ze 14. století. Z dochované lidové architektury stojí za pozornost především roubené usedlosti čp. 12 a 13.

Krouna

Z dálky viditelný **kostel** je evangelický, postavený v pseudogotickém stylu podle plánů architekta Františka Schmoranze. Základní kámen stavby byl položen 27. července 1874. Dominantou kostela je štíhlá věž vysoká 52 m. V obci, proslavené výrobou dřevěných hraček, míváte ještě **kostel katolický, sv. Michala**. Barokní areál tvoří kostel se středověkým jádrem a věží z 15. století, barokní zeď hřbitova a márnice. Za plastikou **Panny Marie Nanebevzetí** z roku 1875 nezapomeňte odbočit. Místní **vlakové nádraží** slavnostně otevřeli v říjnu 1897. O lipové aleji se bohužel prameny nezmiňují, ale jen ona zbyla po nádražní budově, zbourané v roce 2017. Provoz na trati řídne a uvažuje se o jejím zrušení. K nádraží se váží dvě neštěstí. První se odehrálo v roce 1944, na konci druhé světové války, kdy spojenecká stíhačka provedla zteč na osobní vlak. Zahynuly čtyři osoby. Druhé neštěstí se odehrálo v roce 1995, kdy uvolněné nákladní vagony narazily do motoráku. Tehdy zahynulo 19 lidí.

Předhradí (Rychmburk) – Šilinkův důl / Skuteč

Vlakem dojedete na zastávku Předhradí, odkud sejdete po silnici do obce. Zde se dnes bohužel neubytujete, snad v budoucnu v prostorách hradu. Když dojdete k hlavní silnici č. 358 ze Skutče, máte před sebou dům čp. 94 a vlevo o kus dál čp. 95 s bustou Adolfa Heyduka. V obou domech byly hostince, když tudy Váchal s druhy procházel, a zde také předpokládáme, že se zastavil.

Vy odbočíte od nádraží doprava a opatrně po krajnici dojdete až k rozcestí a odbočíte vlevo na méně frekventovanou silnici na Perálec. Pak už stačí neminout polní cestu po levé ruce, která vás dovede do hlubokého údolí k **ubytování**. <http://silinkuvdul.wz.cz/> Unavený pocestný si vděčně vystačí i s trochu omezenou nabídkou občerstvení.

Vzhledem k tomu, že se nedá v Rychmburku ubytovat, nabízíme také možnost dojet o jednu zastávku dál do Skutče a na Rychmburk se vrátit až ráno po silnici přes Lažany (3 km). Přijdete ale o nejhezčí část v údolí Krounky. Ve Skutči doporučujeme penzion U Palečků, 500 m od nádraží, kde i vaří - upalecku.cz

Předhradí

Na křižovatce od nádraží máte po pravé ruce sousoší **Kalvárie** z let 1962–1763. Krucifix je netradičně doplněný sochou sv. Josefa a sv. Jana Nepomuckého. U cesty na Skuteč (v opačném směru než dnes jdete) se na domě čp. 95 nachází busta nejslavnějšího místního rodáka, básníka **Adolfa Heyduka** (1835–1923).

Čtvrtý den

z Rychmburku (Šilinkova dolu/ Skutče) do Portmonea v Litomyšli

trasa 27,3 km/ 29 km

(26 km z Šilinkova dolu do Vysokého Mýta nebo 28 km ze Skutče do Mýta a 1,3 km z nádraží do Portmonea)

mapa Šilinkův důl – Vysoké Mýto <https://mapy.cz/s/3pADy>

mapa Skuteč – Vysoké Mýto <https://mapy.cz/s/husefakafa>

mapa Litomyšl–Portmoneum <https://mapy.cz/s/3pzPD>

popis trasy

Šilinkův důl – Rychmburk

Ráno stačí přejít lávku přes Krounku a dostanete se na červenou turistickou značku, která vede divokým údolím až pod Rychmburk. Prodloužení cesty vlivem chybějícího ubytování v Předhradí nebudete litovat, krajina je tu krásná a neobvyklá. Abyste splnili plán a navštívili ráno hrad stejně jako Váchal s přáteli, opustíte na chvíli turistické značení i naši trasu na mapě (nelze vyznačit kvůli zkratce) a po silnici vlevo se vydáte do kopce. Zkratka po červené přes hrad je ale bohužel otevřená až od 10 hodin (stejně jako hrad), takže jestli vám stačí vidět hrad z dálky, je možné pokračovat po červené dál, v tom případě uvidíte hrad pouze z vyhlídky.

nebo Skuteč–Rychmburk

Od penzionu vyjdeme vpravo a v polovině náměstí odbočíme doprava do Heydukovy ulice a pokračujeme přes Lažany do Předhradí. V Předhradí je cesta vedena kolem kaple sv. J. Nepomuckého. Pozor Mapy.cz neznají zkratku přes hradní příkop, dojdete až na nádvoří, tady trasa kousek neodpovídá...

Rychmburk – Litomyšl, Portmoneum

Když vstoupíte do nádvoří, vlevo jsou dveře, sejdete po schodech do příkopu, obejdete hrad a dostanete se přes lávku zpět na červenou – na mapě bod č. 2 (mapa z Šilinkova dolu) nebo bod č. 4 (mapa ze Skutče). Dáte se vlevo a sledujete červenou značku i naši trasu na mapě. Na rozcestí vyměníte červenou značku za zelenou a přes Lhotu u Skutče dojdete lesem až na Košumberk. Dojem z krásné cesty naruší jen závěrečné stoupání k hradu. Pod hradem opět otevřený Pivovar pod Linduší, otvírá zpravidla v 11 hodin, kde se můžete v klidu vydýchat a naobědvat. Zelená značka vás pak od hradu dovede až k poutnímu kostelu P. Marie Pomocnice křesťanů. Tady Portman obdivoval opravu varhan.

Na nedalekém náměstí se lze naobědvat v restauraci. Popř. lze na rychloobčerstvení využít i benzínovou pumpu na konci Luže, máte ji po cestě.

Z náměstí se můžete vrátit k hradu Košumberk a pokračovat po červené značce ke kapli Čtrnácti pomocníků nebo se vydat po hlavní silnici (s chodníkem jen na konec obce). Pak musíte po silnici odbočkovat na Střemošice. V obci se napojíte na modrou značku. Ta vás provede zkratkou a bezpečně až na vrchol kopce, kterému se říká Poklona. Modrá pokračuje do Řepníků, kde se v rohovém domu po levé straně čp. 43 sušili a občerstvovali naši poutníci v hostinci U Pavlišů, dnes už zde ale žádný azyl pro poutníky není. Z Řepník už jdete nejkratší cestou po silnici do V. Mýta, přes Brteč. Bohužel pro poutníky nám tu právě staví dálnici a tak jsou všechny cesty zavřené. Je třeba udělat úrok stranou z trasy a oželeť Vysoké Mýto. Ideální je odbočit v obci Brteč na Lhůtu a Džbánov a dojít na vlak na zastávku Džbánov. Pokud by vám ale nejel vlak a museli jste na autobus, pak by se snad dalo do Mýta dostat spojnici z Vanic na silnici od Domoradic a odtud sejít do Mýta. Pokud byste jeli autobusem, pak radíme vystoupit na zastávce Litomyšl Botana, abyste šli kolem Komenského pomníku. Nezapomeňte, že Portmoneum je otevřené do 17 hodin. Dostanete **poslední čtvrté razítko** do pasu a glejt, kterým potvrdíme, že jste *Pouť ve stopách Josefa Váchala, Anny Mackové a Josefa Portmana Vysočinou* úspěšně dokončili!

Předhradí–Rychmburk

Údolí Krounky, **tzv. Šilinkův důl** je romantické údolí tvořené pískovcem a opukou. Nachází se zde vzácné druhy rostlin a živočichů, například rosnatka okrouhlostá, pstruzi, čolci a můžete narazit také na ledňáčka. Velkým lákadlem údolí je zajištěná cesta neboli ferrata. Z počátku široká cesta se totiž po čase změnila na stezku překonávající skály po řetězech a žebřících instalovaných nad řekou. Cestou na Rychmburk míjíte **pomník obětem světových válek** a **panský dvůr** z roku 1586, barokně přestavěný. Na náměstíčku před hradem stojí kvalitní barokní plastika z roku 1723 **sv. Judy Tadeáše**. Na druhém konci náměstí je **pivovar**, založený v roce 1636. Jednalo se o panský pivovar, který dodával pivo do všech hospod rychmburského panství. Vařilo se zde většinou světlé 8° a 10° pivo. Na počátku 20. století rychle rostla konkurence pivovaru v Hlinsku, a tak výroba v roce 1925 zanikla. **Hrad** byl založen Tasem z Rychmburka kolem roku 1325. Během následujících staletí prošel úpravami v pozdně gotickém a renesančním slohu. Je tvořen trojkřídlovou dvoupatrovou budovou s valbovou střechou, která společně s přízemní částí tvoří menší nádvoří. Dominantou hradu je 30 metrů vysoká věž, krytá kuželovitou střechou. Od roku 1952 prostory sloužily potřebám domova pro seniory. V současnosti je zde domov pro chronicky duševně nemocné, který je ale postupně stěhován, a v budoucnu by měl být hrad přístupný veřejnosti. Součástí areálu hradu jsou také bašty z 16. století a most, upravený kolem roku 1800.

Košumberk

Košumberk je dnes z větší části zřícenina gotického hradu založeného nad údolím říčky Novohradky. Jediná zchovalá část je renesanční purkrabství, kde je muzeum. Založení hradu je odhadováno na rok 1300, první zmínky jsou z roku 1312. Roku 1372 jsou uváděni jako vlastníci páni z Chlumu, zakladatelé rodu Slavatů (Slavatové z Chlumu a Košumberka). Ti hrad přestavěli do pozdně gotického stylu. V roce 1573 hrad vyhořel. Asi v roce 1600 byl přistavěn velký renesanční zámek. Koncem 18. století je hrad uváděn jako pustý. Zříceninu roku 1922 zakonzervovalo Družstvo pro záchranu hradu Košumberka.

V letech 1868 a 1869 se zde konaly tábory lidu k uctění Jana Husa. Zajímavostí je, že se na hradě vzdělával Albrecht z Valdštejna. Svůj román *V cizích službách* sem situoval Alois Jirásek a *Tovaryšstvo Ježíšovo* zase Jiří Šotola.

Cestou do Luže míjíte **kapli sv. Jana Nepomuckého** z roku 1761, kterou nechali postavit jezuité. Jít můžete ale také přes **park a arboretum Hamzovy léčebny**. Obojí založil v roce 1901 MUDr. František Hamza. Lesopark sloužil hlavně pro místní pacienty s tuberkulózou. Dnes tu návštěvníci mohou na ploše 13 ha obdivovat 475 druhů rostlin, keřů a stromů ze čtyř kontinentů. Začátkem roku 2016 byl park povýšen na botanickou zahradu.

Luže

Hlavní zastávkou je barokní **kostel P. Marie Pomocnice křesťanů**. Stavba na Chlumku byla provedena podle návrhu italského stavitele Bernarda Minelliho za účasti G. B. Alliprandiho a Pavla Ignáce Bayera. Hlavním autorem vnitřní výzdoby je J. F. Pacák. Kostel, vystavěný v letech 1690–1696, vysvětili roku 1713. Od roku 2018 je poutní areál s kostelem a jezuitskou rezidencí národní kulturní památkou.

Nemůžeme nezmínit **morový sloup se sochou sv. Jana Nepomuckého** z roku 1712, který opět nechali postavit místní jezuité a opět, stejně jako v Jimramově, jde o doklad svatojánského kultu ještě před kanonizací svěťce (roku 1721 byl prohlášen za blahoslaveného a 1729 kanonizován, tedy uznán za svatého). Památek se zde nachází více, nejsou však na naší trase. Na ní leží ještě **kaple Paletínská**. Je to vrcholně barokní centrální osmiboká kaple, postavená roku 1724 na památku ukončení velké morové epidemie, zasvěcená 14 svatým pomocníkům, ochráncům proti moru. Tvoří významný orientační bod v krajině a je dokladem barokní urbanizace krajiny.

Střemošice

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1559. Na opukové stráni nad obcí se nachází přírodní

rezervace **Střemošická stráž**, vyhlášená v roce 1990. Ve východočeském měřítku jde o nejbohatší lokalitu vstavače nachového, který je naší nejvyšší orchidejí. Kromě něho zde rostou i další vzácné druhy orchidejí: vstavač májový, střevíčník pantoflíček nebo okrotice bílá, a s nimi dalších 270 druhů vyšších rostlin. Nad prudkým srázem stojí 8 m vysoký trojboký barokní sloup Nejsvětější Trojice z roku 1730, který nese název **Poklona**. Poutníci zde poprvé spatřili cíl své cesty, kostel v Luži, a poklonili se. Od sloupu je pěkný výhled do krajiny. Podle pověsti sloup nechali postavit novomanželé z Řepník. Když jeli na svatbu do Chlumku, střemošičtí jim připravili „zátaň“ a začali střílet. Koně se splašili a nebyť odvážného muže, který včas zasáhl, spřežení by se s nevěstou a ženichem zřítilo ze srázu. V tom okamžiku snoubenci uviděli „boží prst“ a tak vypadá i pomník, který na místě nechali postavit.

Řepníky

Musíme zmínit **sochu sv. Jana Nepomuckého**, poslední, kterou Váchal, Portman, Macková i vy na čtyřdenním výletě míjíte. Plastika byla v noci ze 7. na 8. července 1920 stržena neznámým viníkem. Být to o rok později, věděli bychom, kdo to mohl být... Zda a v jakém stavu se však socha nacházela, když tudy Váchal procházel, nevíme. Roku 1936 ale bylo místo původní osazeno tato nová.

Vanice

Barokní kaple vystavěná roku 1649 na památku hrůz třicetileté války, opravená panem Žejklicem z Domoradic a v roce 1948 pak místními občany.

Vysoké Mýto

Z města tentokrát mnoho nevidíte. Odjedete vlakem po trati, uvedené do provozu v roce 1882. Zastávka „Vysoké Mýto město“ byla zřízena v roce 1886.

Litomyšl

V Litomyšli vás přivítá **nádražní budova** z roku 1882. Odtud pospícháte proti proudu Loučné k **Pomníku Jana Amose Komenského** (Orbis terrarum) na stejnojmenné náměstí. Pomník ve tvaru zeměkoule připomínající Učitele národů navrhl v roce 1921 Alois Metelák. V červnu byl slavnostně odhalen, ovšem na Váchala příliš nezapůsobil. Koule o průměru 2,5 m je z měděných desek, na nichž jsou úryvky z děl a života Komenského. V roce 1943 musel být (kvůli protektorátnímu nařízení odevzdat cenné kovy) pomník rozebrán. Na své místo se vrátil až v roce 1967.

Další pamětihodnosti si necháte na jindy a spěcháte do **Portmonea – Musea Josefa Váchala**, které už nemusíme představovat.

Gratulujeme! Nejen vítězům, ale všem, kteří se na cestu vydali. Ruku na srdce, nejsme takoví chodci jako naši předkové! Anna Macková sklídí obdiv nás všech, když víme, že nachodila s Váchalem i 55 km denně.

Budeme moc rádi, když se s námi podělíte o svoje zkušenosti a zážitky, které by třeba pomohly nebo mohly k cestě inspirovat další poutníky. Svě vzkazy (ideálně hezké), zážitky a fotografie (nejlépe přes úschovnu) nám zasílejte na info@portmoneum.cz.

S úctou ke všem, kteří se odváží na cestu

Hanka Klimešová
hrdá majitelka poutního pasu č. 1 a 32

PORTMONEUM
Museum Josefa Váchala v Litomyšli

J. Váchala

**Dobrodružný program *Putování ve stopách Josefa Váchala, Anny Mackové a Josefa Portmana*
Vysočinou** připravilo Regionální muzeum v Litomyšli zřizované Pardubickým krajem, které spravuje
Portmoneum – Museum Josefa Váchala

www.portmoneum.cz
